

۱- مجلس شورای ملی

کار تدوین اولین قانون انتخابات مجلس شورای ملی در دهم سنبله (شهریور) سال ۱۲۸۵ش به اتمام رسید و برای رسمیت یافتن قانون انتخابات در تاریخ ۱۷ شهریور ۱۲۸۵ش به توشیح مظفرالدین شاه قاجار رسید.

اولین دوره مجلس شورای ملی در تاریخ ۱۴ مهر ۱۲۸۵ش با حضور نمایندگان - تماماً از آقایان بودند - تشکیل و مظفرالدین شاه قاجار با تن تبارش به کمک صندلی متحرک برای افتتاح مجلس به کاخ بهارستان آمد.^(۱)

اما بانوان در ایران تا دوره بیست یکم نقش و حضوری در انتخابات مجلس نداشتند و با انحلال مجلس دوره بیستم در ۱۹/۲/۱۳۴۰ش که به فرمان محمدرضا شاه انجام گرفت، کابینه مهندس شریف امامی استعفا و حکومت دکتر علی امینی به منصفه ظهور رسید و تجدید انتخابات موکول به اصلاح قانون انتخابات گردید. در تاریخ ۶ بهمن ۱۳۴۱ لایحه قانون اصلاحی انتخابات به تصویب دولت رسید.

در نتیجه مجلس بیست و یکم تحولی به جهت حضور کشاورزان، کارگران و حضور بانوان در انتخابات بود که به تصویب رسیده است.

ماده ۴ لایحه قانون انتخابات اذعان دارد که طبقات «کارگران» و «دهقانان» جایگزین طبقات «اعیان» و «مالکان» شوند. چون به دنبال تصویب قانون اصلاحات ارضی در ۲۴ اسفند ۱۳۳۹ انجام این عمل لازم می‌نمود.

پس از تشکیل مجلس دوره بیست و یکم با فاصله زمانی دو سال و سه ماه و ۲۵ روز، در تاریخ ۱۴/۷/۱۳۴۲ش، قانونی راجع به شرکت بانوان در انتخابات به تصویب رسید.

مطابق این قانون، بانوان بعد از ۵۸ سال که از تدوین اولین قانون انتخابات مجلس شورای ملی می‌گذشت صاحب حق انتخاب کردن و انتخاب شدن گردیدند. طبق این قانون بند اول ماده

۱۰ و بند دوم ماده ۱۳ قانون انتخابات اصلاح شده و بند اول ماده ۴ و بند دوم ماده ۷ قانون انتخابات مجلس شورای ملی قبل از اصلاح که مربوط به شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان است و بانوان را از این حق اجتماعی و سیاسی محروم می‌ساخت، حذف شد.^(۱)

متن این قانون به قرار زیر می‌باشد:

«ماده واحده - بند اول ماده ۱۰ و بند دوم ماده ۱۳ قانون انتخابات مجلس شورای ملی مصوب ۱۳۰۴ شمسی که مربوط به شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان است و همچنین قید کلمه ذکور از ماده ۶ و ماده ۹ قانون انتخابات مجلس سنا مصوب ۱۴ اردیبهشت ماه ۱۳۲۸ حذف می‌شود. وزارت کشور مأمور اجرای این قانون می‌باشد.»^(۲)

در این جا ابتدا اسامی و مشخصات زنان منتخب برای نمایندگی ادوار ۲۴ گانه مجلس شورای ملی در ضمن یک جدول با ذکر دوره، حوزه و مدارک تحصیلی ارائه می‌شود و سپس به ترتیب دوره مجالس شورای ملی چکیده بیوگرافی آنان ثبت می‌شود.

در مراحل بعدی مقاله با همین شیوه به معرفی زنان سناتور و نیز زنان منتخب برای نمایندگی ادوار مجلس شورای اسلامی ارائه خواهد شد.

۱- ماده ۱۰ و ماده ۱۳ قانون انتخابات مصوب ۱۳۲۹ هجری (۱۲۸۷ ش): کسانی که از حق انتخاب کردن محرومند: ۱- نسوان (بانوان) ۲- کسانی که خارج از رشد و آبهایی که در تحت قیمومیت شرعی هستند ۳- تبعه خارجی ۴- اشخاصی که خروجهشان از دین حنیف اسلام در حضور یکی از حکام شرع جامع شرایط به ثبوت رسیده باشد ۵- اشخاصی که کمتر از ۲۰ سال دارند ۶- ورشکستگان به تقصیر ۷- متکدیان و اشخاصی که به وسایل بی‌شرفانه تحصیل معاش می‌نمایند ۸- مرتکبین قتل و سرقت و سایر مقصرینی که مستوجب حدود قانونی اسلامی شدند ۹- مقصرین سیاسی که بر ضد اساس حکومت ملی و استقلال مملکت قیام و اقدام کرده‌اند.

بر اساس ماده ۱۳ اشخاصی که از انتخاب شدن ممنوعند: ۱- شاهزادگان بلافصل (ابناء و اخوان و اعمام پادشاه) ۲- نسوان (بانوان) ۳- تبعه خارجی ۴- مستخدمین امینیه و نظمی و اهل نظام بری و بحری به استثناء صاحب منصبان افتخاری ۵- حکام کل و جزء و معاونین ایشان در قلمرو مأموریت خود ۶- مأمورین مالیه در قلمرو مأموریت خود.

ر.ک: سناتور، نوشین احمدی خراسانی، نشر توسعه، ۱۳۸۲، ص ۲۸۰

۲- ر.ک: سیر تحول قوانین انتخاباتی مجلس در ایران، مجید سائلی کرده ده، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، سال ۱۳۷۸، ص ۶۵.

جدول حاوی مشخصات زنان نماینده ادوار مجلس شورای ملی

نام نماینده	دوره	حوزه	متولد	نام پدر	مدرک	تخصصی و شغل
نقیسی، زهت	۲۱	باقت	۱۲۹۸	لقمان	متوسطه	—
پارسای، دکتر فرخ‌ور	۲۱	تهران	۱۳۰۱	فرخ دین	تحصیلات عالی در رشته طب	کارمند دولت، وزیر آموزش و پرورش
تربیت، هاجر	۲۱ - ۲۲	تهران	۱۲۸۴	حسین قلی	متوسطه	کارمند بازنشسته دولت
جهانبانی، شوکت ملک	۲۱-۲۲-۲۳	تهران	۱۲۸۷	عبداله	دیپلم ایران و دیپلم ارباب	مدیر دبیرستان ایران
دولتشاهی، دکتر مهرانگیز	۲۱-۲۲-۲۳	کرماتشاه	۱۲۹۸	محمدعلی میرزا	تحصیلات عالی در علوم اجتماعی	کارمند سازمان همکاری عمران
ابتهاج سمیعی، نیره	۲۱-۲۲-۲۳-۲۴	رشت	۱۲۹۳	یوسف	تحصیلات عالی در رشته زبان	کارمند دولت و مالک
بزرگ نیا، صدراالملوک	۲۲-۲۳	خراب	۱۲۹۸	امیرحسین	دیپلم	کارمند وزارت آبادانی و مسکن
سعیدی (میرقزای)، نیره	۲۲-۲۳	تهران	۱۲۹۸	سیدموسا میرعلی‌ملک	لیسانس ادبیات فارسی و فرانسه	—
زاهدی، هما	۲۲-۲۳-۲۴	همدان	۱۳۱۰	فضل‌الله	دیپلم	رئیس انتشارات پرورش فکری کودکان و نوجوانان
آصف زاده، دکتر مهرآفاق	۲۳	آبادان	۱۳۱۵	فرخ	دکترای تربیت و روان‌شناسی	مدیر علوم تربیتی و فلسفی مدرسه آبادان و تهران
سرخوش، دکتر پروش	۲۳	تهران	۱۳۰۴	علی	دکترای	نماینده مجلس مؤسسان سوم صدور کل وزارت کار
طالقانی، ملکه	۲۳	تهران	۱۳۰۵	محمد رضا	دکترای زبان و ادبیات فارسی	نماینده مجلس مؤسسان حضورتجهن ازباده...
مزارعی، مهین دخت	۲۳	فسا	۱۳۰۷	محمدباقر	لیسانس ادبیات	دبیر سازمان زنان
اقبال، ایراندخت	۲۳	گناباد	۱۲۸۹	ابرتاب عبدلسلطنه	نهم متوسطه	نماینده انجمن شهر نیشابور
امیرابراهیمی، عاطفه	۲۳	باقت				
صفی‌نیا (مستوفی)، مهروش	۲۳	شمیرانات	۱۲۹۶	عبداله	لیسانس زبان و ادبیات خارجه	مدیر مدرسه صفی‌نیا در شهیران
گروگانی، دکتر مهین دخت	۲۳	گرگان	۱۳۱۰	محمد آخوند	دکترای	پزشک وزارت بهداری
پورتیا (پورزاده)، فاطمه	۲۳	اصفهان	۱۲۹۴	ابوالحسن	دوره روانشناسی کوهکلا آس‌یکا	مشاور امور اجتماعی، استنادی مرکزی
اسدی (خزیمه)، طلعت	۲۳-۲۴	دره‌گز	۱۲۹۳	امیر معصوم	سیکل اول	—

نام نماینده	دوره	حوزه	متولد	نام پدر	مدرک	تخصص و شغل
صنیع، دکتر مهین دخت	۲۳-۲۴	بابل	۱۳۰۶	حسین	دکترای ادبیات فارسی	استادیار دانشگاه ملی
ضرابی، ژاله	۲۳-۲۴	کاشان	۱۳۰۹	ابراهیم	لیسنس زبان انگلیسی	عضو هیئت مدیره فرح پهلوی و جمعیت حمایت کودکان بی سرپرست
آقایان (اردو خانیان)، اما	۲۴	ارمنستان ایران	۱۳۰۴	آرشاک	دیپلم	
افشار جعفری (سهر)، مهین	۲۴	مشهد	۱۳۰۴	محمد جعفر	دیپلم	نماینده انجمن شهر مشهد
پایان، فرخ لقا	۲۴-۲۵	(سازمیان مرکز)	۱۳۰۸	مظفر	دیپلم دکتری مهندسی	رئیس دبیرستان
برومند، ملک ناج	۲۴	اصفهان	۱۳۰۸	محمد هاشم	لیسانس	دبیر سازمان زنان استان اصفهان
حریری، اشرف	۲۴	آستارا	۱۳۰۴	احمد	لیسنس زبان و ادبیات فرانسه	دبیر و رئیس دبیرستان محمد رضا پهلوی
سلیمی، پری دخت	۲۴	درود	۱۳۰۸	ابوالحسن	فوق لیسنس علوم بهشتی	رئیس هیئت مدیره و آموزش و پرورش
مشائی، عصمت	۲۴	اراک	۱۳۰۳	احمد	—	مدیر مدرسه اراک
نائینی، طبا، متعالیه	۲۴	نائین	۱۲۸۹	مرتضی قلی	—	تدریس خیاطی
هاشمی، فریده	۲۴	سراب (شاه زند)	۱۳۱۸	ابوطالب	—	رئیس مدرسه راهنمایی تحصیلی ششم بهمن سراب
وحیدی، لطیفه	۲۴	اردبیل	۱۳۱۴	حسن	—	دبیر
جهانبانی، قدس منیر	۲۴	تهران	۱۳۰۷	منصور	دیپلم ادبی	—
داودی (گروسیان)، ویدا	۲۴	تهران				
اباصلتی، پری	۲۴	تهران	۱۳۱۴	ابراهیم	لیسنس زبان ادبیات انگلیسی	کارمند دولت
عدیلی، قدس ایران	۲۴	تهران	۱۳۰۶	سید احمد	دیپلم	
کمالی آزاد، درخشنده	۲۴	تهران	۱۳۰۱	عبدالحسین	دیپلم	
نجیمی نائینی، فاطمه	۲۴	تهران	۱۳۰۰	ابوطالب	لیسانس	